

Komise pro spravedlivé důchody

Návrhy k důchodům žen

Ministerstvo práce a sociálních věcí
Odbor sociálního pojištění

22. března 2019

Genderové nerovnosti na trhu práce

Rozdíly v odměňování

- v ČR 2. nejvyšší v EU (21,8 vs. 16,2 %)
- Významným zdrojem rozdílů je v podmínkách ČR péče o děti
- Nejvyšší rozdíly jsou u žen s malými dětmi (3 – 5 let 39 %, 6 – 9 let 37 %) u mediánové mzdy
- Rozdíly jsou vyšší u žen s vyšším vzděláním (vyšším příjmovým potenciálem) - u VŠ vzdělání 27,8 %, u základního vzdělání 16,7 %

Rozdíly v nezaměstnanosti

- Ženy s malými dětmi mají výrazně vyšší riziko ztráty zaměstnání

Rozdíly v ekonomické aktivitě

- V období výchovy malých dětí a v seniorském věku

Vliv nerovností na trhu práce v minulosti na nerovnosti v současných důchodech

Rozdíly ve starobních důchodech

- Gender pension gap je 13 %

Rozdíly v délce ekonomické aktivity

- Vliv rozdílů v důchodovém věku dle počtu vychovaných dětí na dobu pojištění (1/3 gender pension gapu)
- Postupně se s narovnáváním důchodového věku eliminuje (do r. 2031)

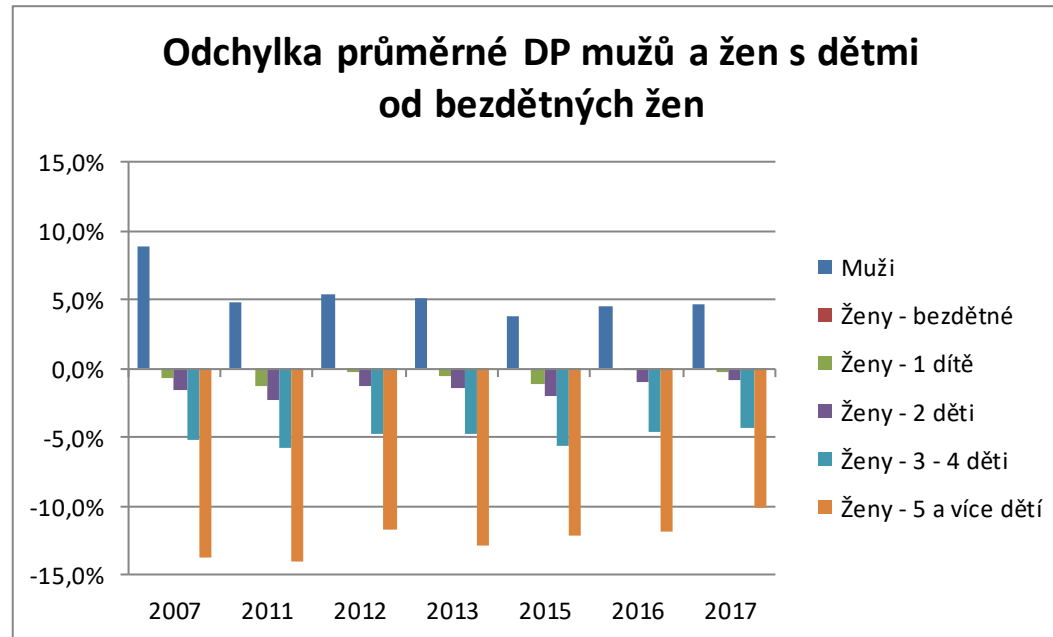
Rozdíly v odměňování

- Vliv rozdílů v odměňování skrze OVZ (2/3 gender pension gapu)
- Protichůdné vlivy postupného narovnávání GPG a posunu výchovy dětí za rok 1986

Rozdíly v nezaměstnanosti

- Náhradní doby pojištění relativně úspěšně rozdíly eliminují

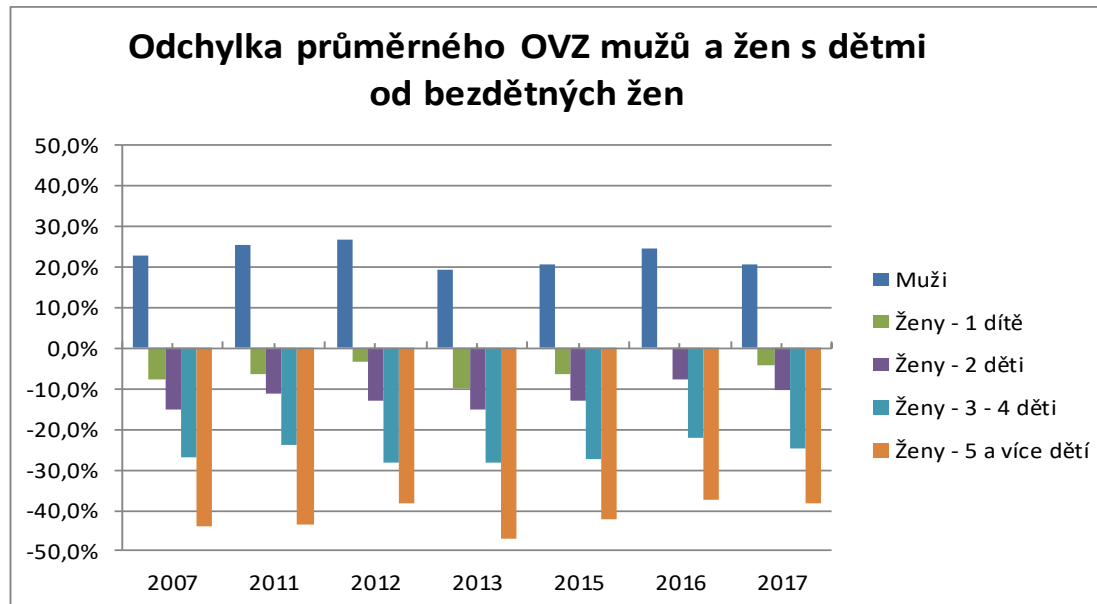
Doba pojištění žen se s počtem dětí výrazně snižuje

Zdroj: MPSV (dle ČSSZ - 1.7.2 Křížové tabulky DP - VĚK rrrr)

- Průměrná doba pojištění se u mužů pohybuje okolo 45 let
- U všech žen je v průměru minimálně o dva roky kratší, s tím, že u žen s 1 až 4 dětmi odpovídá nižšímu důchodovému věku, nicméně u bezdětných žen o zhruba další jeden rok kratší a u žen s 5 a více dětmi o 2 roky, tj. u žen bezdětných a 5 a více dětmi se ve větší míře objevují přerušení pracovní kariéry nepokrytá pojištěním

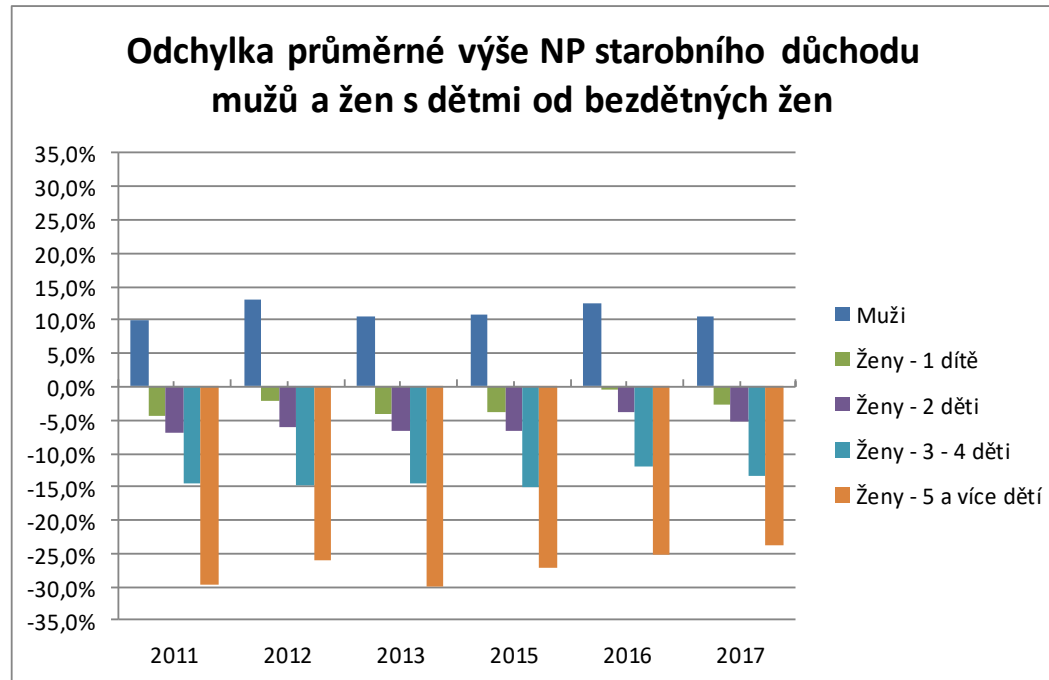
Rozdíly v osobním vyměřovacím základu

Zdroj: MPSV (dle ČSSZ - 1.7.2 Křížové tabulky OVZ - VĚK rrrr)

- Průměrná hodnota „celoživotního výdělku“ mužů je v průměru minimálně o 20 % vyšší než průměrné výdělky žen
- Rozdíly mezi bezdětnými ženami a ženami s maximálně 2 dětmi jsou v jednotkách %
- S vyšším počtem dětí se však rozdíly výrazně prohlubují

Rozdíly ve výši nově přiznaných důchodů

Zdroj: ČSSZ - Počty a výše důchodů k 12_rrrr-mpsv

- Redukční pásma obsažená ve výpočtu důchodu snižují rozdíly v příjmech mezi muži a ženami v důchodu přibližně na polovinu

Přístupy k narovnání nerovností v důchodech

Typy nerovností, které lze odstranit

- Pension gap u všech žen - podmínění nároků pohlavím (právní komplikace)
- Pension gap ve vazbě na péči - podmínění nároků statutem pečujícího nebo počtem dětí (administrativní komplikace u již přiznaných důchodů)

Odstranění příčin rozdílů na trhu práce

- Reálný efekt u žen/pečujících, které budou delší dobu na trhu práce

Odstranění důsledků rozdílů v důchodovém systému

- Jediný efektivní způsob u žen/pečujících několik let před důchodem nebo již v důchodu
- Potřeba volit vhodné instrumenty – u současných důchodců může být narovnání administrativně náročné (navýšení o paušální částku x fiktivní osobní základ za dobu rodičovství)

Odstranění příčin rozdílů v důchodech

Narovnání mimo důchodový systém

- Změny v rodinné politice, politikách rovných příležitostí atd.

Úpravy v důchodovém systému

- Řešení v rámci důchodového pojištění (I. pilíř) – sdílení vyměřovacích základů pro výpočet důchodu a jiné formy sdílení
- Státní příspěvky do III. pilíře

Tato opatření budou mít dostatečný efekt v řádu desítek let

Odstranění důsledků rozdílů v důchodovém systému

Narovnání mimo důchodový systém

- Nepojistné dávky

Úpravy v důchodovém systému

- Základní principy úprav – primární rozhodnutí
  - Trvalé / přechodné
  - Dorovnání fixní částky nezávisle na výši důchodu / částky zvyšující se s výší důchodu
  - Dorovnání na základě pohlaví, samotné péče, počtu dětí (o které bylo pečováno)
  - Dorovnání všem pečujícím / jen pečujícím do vybrané výše důchodu
- Konkrétní možnosti – sekundární rozhodnutí
  - Paušální částka
  - Navýšení procentní výměry
  - Fikce do výpočtového základu
  - Valorizace
  - Asignace

Přínosy x náklady vyrovnání v důchodech

Přímé finanční náklady

- Dodatečné výdaje na starobní důchody – 32mld. ročně při úplném eliminace celkového pension gapu

Nepřímé přínosy

- Finanční – pokles dávek vyplácených domácnostem se seniorkami v důsledku zvýšení důchodů
- Sociální – pokles počtu seniorek pod hranicí chudoby

Stručné poznámky k variantám

Paušální zvýšení starobního důchodu

- Nárok navázán na péči
- Velikost navázána na výchovu dítěte, počet vychovaných dětí
- Fixní částka bez ohledu na výši důchodu (předchozích příjmů)
- Způsob určení fixní částky – pevná stejná částka pro všechny budoucí roky, částka navázaná např. k výši průměrného důchodů v jednotlivých letech
- Možnost trvalé i přechodné platnosti
- Možnost plošného nároku i zastropování
- Srozumitelnost pro širokou veřejnost

Zvýšení zásluhové části důchodu - procentní výměry

- Nárok navázán na péči
- Velikost nárůstového koeficientu v procentní výměře navázána na samotnou výchovu dítěte, počet vychovaných dětí
- Velikost „narovnání“ roste s výší důchodu
- Možnost trvalé i přechodné platnosti
- Možnost zastropování maximálního nárůstu procentní výměry
- Srozumitelnost pro širokou veřejnost

Fiktivní vyměřovací základ

- Nárok navázán na vyloučené doby – péče o děti do 4 let
- Neřeší vliv péče na mzdy pečujících po uplynutí vyloučených dob
- Nahrazení institutu vyloučených dob institutem fiktivního základu
- Otázka nastavení výše fiktivního základu
- V realitě bude vždy existovat skupina pečujících, která si pohorší
- Faktický dopad velmi omezený – pro vyloučené doby před rokem 1986 nulový, po roce 1986 velmi omezený
- Možnost trvalé i přechodné platnosti
- Nižší srozumitelnost pro širokou veřejnost
- Administrativně velmi náročná varianta, u přiznaných důchodů prakticky nereálná

Diferencovaná valorizace

- Rozdílná valorizace procentní výměry dle statutu pečujícího, počtu dětí
- Velikost narovnání závisí na věku seniora – u novodůchodců je nízké, u starodůchodců je vysoké
- Velikost „narovnání“ roste s výší důchodu, nebo
- Možnost plošného navýšení, zastropování maximální výše navýšení
- Srozumitelnost pro širokou veřejnost
- Administrativní jednoduchost
- V jednotlivých letech lze doladovat difference ve valorizaci dle výše pension gapu
- Složitá říditelnost zavírání pension gapu u jednotlivých kohort

Asignace pojistného

- Asignace části pojistného dětí svým rodičům, pečujícímu rodiči
- Snížení mezigenerační anonymní solidarity
- Částka je závislá na příjmech dítěte
  - Nerovnosti dle výše příjmů dítěte - možnost zastropování maximální asignované částky
  - Rozdíly zejména dle pohlaví, zdravotního stavu dítěte
- Srozumitelnost pro širokou veřejnost
- Může být administrativně velmi náročné při propojení systémů
- Hrozba zpětného převodu asignovaného pojistného dětem zpět
- Otázka bezdětných

Nepojistné dávky

- Dávka testovaná statutem důchodce a statutem pečujícího, případně výší důchodu apod.
- Nejvíce variabilní nastavení nároku, výše podpory – fixní částka, fixní částka se zastropováním, částka závislá na výši důchodu
- Variabilita v čase
- Nutná výměna dat mezi důchodovým systémem a systémem nepojistných sociálních dávek
- Nutnost žádat o narovnání v podobě dávky může být vnímána negativně

Státní příspěvky do III. pilíře pro pečující osoby

- Státní příspěvek do III. pilíře za každé dítě, každý rok péče o dítě do určitého věku
- Opatření efektivní u mladších kohort – nízký efekt pro ženy nad 45 let
- Srozumitelnost pro širokou veřejnost
- Variabilní nastavení výše státního příspěvku
- Možnost plošného nároku i nároku do dané výše důchodu
- Možnost podmínění statutem pečujícího nebo pohlavím

Sdílení důchodových nároků partnerů

- Opatření by umožňovalo převést část důchodových nároků na druhého z partnerů
- Podporuje možnost volby rodin při uspořádání rolí
- Přerozdělení významné u velkého rozdílů příjmů partnerů, zejména pokud jeden je prakticky bez ekonomického příjmu
- Omezení přínosu bez změny institutu náhradních dob - nepostihlo by např. vůbec dobu péče o děti
- Možná aplikace jako dobrovolného institutu
- Vysoká administrativní náročnost při povinné variantě
- Nízké rozpočtové dopady

Zásadní otázky k rozhodnutí

(každá z otázek může mít odlišnou odpověď u příjemců důchodů a u nově přiznaných důchodů)

- úplná vs. částečná eliminace
- trvalá vs. dočasná opatření
- posílení příjmů žen jednotnou částkou nebo ve vazbě na předchozí historii pojištění?
- řešení jen následků, nebo řešení následků i příčin
- plošné opatření vs. segmentace
- ženy vs. pečující osoby
- zvýšení důchodů vs. posílení jiných příjmů